

# Under röd flagg

Revy.

Lösnummer 10 öre.

UTGIFVARE: HINKE BERGEGREN.

Lösnummer 10 öre.

N:r 9.

Lördagen den 6 juni

1891.

Innehåll: Kongressen jämte efterslängar. — Hvad är pengar. — Den socialistiska propagandan. — Kulturfientligt. — Under lien. — På nybygge'. — Fria ord. — Hur han vart förbrytare. m. m.

## Kongressen

jämte efterslängar.

Det var ett hårdt stycke arbete för »ledarne».

Det gälde ju ingenting mer eller mindre än att få det hela så blaskigt moderat och riksdagsstilenligt som möjligt. Och på samma gång icke alldeles tappa bort den röda kluten, som *åtminstone för formens skull* måste vifta fram — emellanåt.

Först en resolution mot anarkismen — nej, så trodde nog de röstande att det var, men efteråt kom sanningen fram: det var endast meningen »att från det socialdemokratiska partiet afskilja den Hinke Bergegrenska anarkistgruppen». Alltså, trots »ledarnes» storståtliga, om den gröfsta okunnighet om anarkismen vittnande haranger, som gingo ut på att det var *sak* det gälde, låg dock under deras synbarliga ifver endast och allenast något pärsonligt. Också hann man knappt fatta en resolution om, att det socialdemokratiska arbetarpartiet bör vid lämpliga tillfällen *sakligt* bemöta de anarkiserande teorierna, förr än man å Mosebacke med epitetet »narr» och andra *sakliga* bevis alldeles omintetgjorde allt hvad anarkism heter.

I sin stora okunnighet om »det nya spöket» ha de socialdemokratiska »ledarne» nämligen tagit sin tillflykt till det bekväma sätt, som är så kännetecknande för all slags halfbildning; att kasta sig öfver de pärsoner, som (helt eller delvis) förfäktat »den nya läran». Så gjorde liberalerna mot socialdemokraterna, dessa följa nu exemplet; uselheten tycks ha gått i arf.

Att här gå närmare in på den diskussion, som fördes i denna fråga, är onödigt. Dock kan jag icke underlåta att påpeka, det hr Branting särskilt fann det särdeles betecknande för anarkismen, att därinom funnos flera skiftningar. Som om förhållandet icke vore precis detsamma inom socialdemokratin. På kongressen till och med förmärktes detta alltför oförtydbart bland själfva »ledarne». Och i Danmark skiljer sig ju som bekant Hovedbestyrelsens socialdemokrati väsentligt från de s. k. revolutionäres, och båda dessa från svenska Hovedbestyrelsens. För att nu icke tala om förhållandena i England och Frankrike.

Och detta är lätt förklarligt både hvad anarkismen och socialdemokratin angår. Dessa båda, som just under dessa de olika skiftningarnas skärmytslingar, så småningom skola nalkas hvarandra, inseende att en

strid, fullständig fientlighet dem emellan endast är till hela förtryckarvärldens glädje.

\* \* \*

I den, särskilt i Stockholm, på senare tid så lifligt debatterade taktikfrågan, som naturligtvis också var på tapeten, deltog 36 af kongressens 47 ombud. De gamla argumenten för och emot bröto sig mot hvarandra. Oppositionen stod kraftigt i; ja, situationen måste ha sett mycket hotande ut, eftersom den eljes politiske hr Branting vart så mäktat förgrymmad, att han kunde fälla ett sådant yttrande som det, att »är detta elitkåren af Sverges arbetare, kan vi gärna gå hem».

Så hette det när »ledarnes» vilja icke så alldeles bestämt tycktes blifva lag.

Situationen räddades emellertid.

I kinkiga fall ha nämligen de svenska socialdemokratiska »ledarne» tagit den förkättrade Bismarcks exempel. När det höll på att gå den sluge statschefen emot, hotade han med att draga sig tillbaka till privatlivet. Samma bedrägliga komedi spelas också alltemellan af de nämnda »ledarne», ja lades äfven ut som sluttrumf i taktikdebatten på kongressen.

Under diskussionen fick emellertid oppositionen veta, att den var behäftad med den politiska mässlingen. Det var hr Danielssons ofelbara mening. Själf sade han, att parlamentarismen är humbug; och tillade: **»men vi måste gå humbugsvägen.»**

Med anledning häraf beklagade en talare, att han hade den politiska mässlingen, men prisade sig på samma gång lycklig, att han undsluppit — *humbugsfeber*. — —

Som andra medel till proletarietets frigörelse föreslogos allmän strejk samt storstrejk. Angående den förra voro meningarna mycket delade. Och naturligt är, att så länge man lurar massorna till valurnorna, vill man icke gärna vara med om att slå ett slag, som — under den tid det förberedes, hvartill kräfvades ofantligt ihärdiga kraftansträngningar — alldeles stöter åt sidan allt slags samhällslappskrädderi, således också den efterlängtrade platsen i riksdagen.

Angående storstrejk fattades en ganska förträfflig resolution. Dock förklaras däri, att kongressen ej anser det politiskt klokt eller möjligt att fastställa *en bestämd tid* när storstrejk skall tillgripas, utan må tidpunkten för den samma dikteras af därför lämpliga politiska och ekonomiska situationer. — I allmänna rösträttsresolutionen uppmanas emellertid, i fall allmän rösträtt ej införes af 1893 års riksdag, att vidtaga en förberedande agitation för igångsättande *till sommaren 1893* af en storstrejk.

I den senare har man således erkänt (hvad man förut så kraftigt protesterat emot) möjligheten af att agitera för och planlägga en storstrejk till en något så när bestämd tidpunkt. Kanske vill man en gång få opp ögonen för att något sådant också vore möjligt beträffande den allmänna strejken. Fast det sker väl ej förr än man ser, att *den* kan tjäna den parlamentariska vägen på ett eller annat sätt. Ty för *det* bekrägarier är man villig till allt. Men att ta i *ett ordentligt tag* för att söka lyfta klass-samhället ur sadeln, det tycks man alldeles icke vara med om.

Ja, man t. o. m. ojar sig nästan lika ynkligt som storborgardömet

vid blotta nämnandet af t. ex. dynamit\*. Skall nu våld nödvändigt användas, så, menar man, må det då ske — för den allmänna rösträtten. Oupphörligt den, ingenting annat. Det hela har, såsom en talare så träffande yttrade, skrufvat opp sig till en allmän rösträttsrörelse.

Men det just att själfva *hufvudfordran* så där trängts i bakgrunden, det må betecknas som ett slags näsligt föräderi mot den socialistiska principen. Det lyckas sannerligen icke att (som hr Danielsson helt komiskt försökte) skylla på utväcklingen. Då hela hemligheten endast ligger däri, att herrarne själfva »avancerat bakåt».

På kongressen talades om »socialistiska drömmier» — man kunde i sanning tro sig förflyttad till ett af de gamla arbetarmötena, — och en talare varnade varmt för — himmelfärden.

Men *det är*, menar jag, just förräderi, att då det börjar gälla, lemna himmelfärden, vägen till ett verkligt bättre, vägen från detta helvete, till frihet, jämlikhet och broderskap. Den håna de nu ned; och hålla sig i stället till den väg, där de själfva kunna må rätt godt men där proletärmassorna på sin höjd få någon gång ett ben sig tillkastat. Men den vägen för till anseende i det borgliga samhället (åtminstone för »ledarne»); det är densamma som de liberal-demokratiska baksträfvorna för länge se'n slagit in på. Också heter det i de borgerliga bladen, att kongressen tagit ett stort steg framåt. Naturligtvis, då man röstat för den väg, förslagsställaren själf kallade: *humbugsvägen*.

\* \* \*

Det är endast några spridda drag från kongressen, jag här velat anföra. Återstår ännu mycket. Kan dock endast hålla mig till de mest betecknande.

Man hade vidt och bredt talat om partidisciplin. Och allt emellan kommit in på partiorganets hållning etc. Där haglade så mycket ovet, klatsch på klatsch, att det var så godt som tvunget att få ett förtroendevotum till stånd. Folk som besväras af dåligt samvete lära vara förtjusta i förtroendevotum.

Så stökades det ihop ett par resolutioner. Den ena en smula mindre underdånig än den andra. Och omröstningen, som skedde med namnupprop, tog vid. Men -- har du sett på fan! Där svarades, at ombud efter ombud, ett och detsamma: neutral. Det vill säga, att man icke ville rösta för någon af de föreslagna resolutionerna, att lite hvar hade det klart för sig, att angreppen varit befogade och hrr »ledares» försvar mer än tarfliga.

Då reste sig hr Branting och bad att få slut på »komedien». Ordf. sporde kongressen om omröstningen skulle upphöra. Ett afgjort nej, blef svaret.

Så fortsattes med namnuppropet och alltjämt samma svar: neutral. Åter reste sig då hr Branting med samma anhållan. Ordf. tog upp förslaget igen, *fast det strax förut blifvit förkastat*, — och så fick man sin vilja fram. Omröstningen slutade upp.

Den hade kallats för en komedi. Det är möjligtvis träffande. Men

\* Angående det genomsnuskiga sätt, hvarpå man från ett visst håll framställt mina uttalanden vid kongressen, vill jag här icke uttala mig!

Hvad våldsfrågan beträffar, skall frandeles en utförlig artikel egnas densamma.

ordförandens och hr Brantings beteende var än mera komiskt på samma gång som ytterligt gement. Skulle något liknande ha händt i riksdagen, kan man vara förvissad om, att »Socialdemokraten» icke lagt fingrarna emellan utan smält till och det med kläm. Den hade sjungit ut för de herrar, som hållit bedrägeriets trådar i sina händer, att de som parlamentariker voro ena *eländiga humbugsmakare*, och lite hvar hade af hjärtat bedt att få instämma.

— — Ännu några episoder från kongressen voro nog förtjänta att erinras om; men de måste stå öfver till ett följande nummer, då efterslängarna skola egnas uppmärksamhet.

*Hinke Bergegren.*

## Hvad är pengar?

*Af Leo Tolstoi.*

Pengar! Hvad är pengar? Pengar är en ekvivalent\* för, en värdemätare på arbete. Jag har träffat bildade pärsoner, som på fullt allvar påstått, att pengar representera just deras arbete, som ega dem. Jag tillstår, att äfven jag förut i ringa mån lutade åt denna åsikt. Jag ville dock noggrant och i grund veta, hvad då pänningen egentligen vore, och för att få reda på detta, vände jag mig till vetenskapen. Vetenskapen säger, att pänningens begrepp alltigenom icke innesluter i sig något orättfärdigt eller skadligt, att pänningen är den naturliga grundvalen i vårt sociala lif, som vi oundgängligen behöfva både som värdemätare och som betalningsmedel för att underlätta varuutbytet och göra det möjligt att spara. Det ögonskenliga faktum, att jag, om jag har några kronor till öfverlopps i fickan, i hvarje civiliserad stad blott behöfver hvissla ett tag, för att genast hafva till mitt förfogande ett hundratal människor, som för dessa kronor på min befallning förrätta det allra svåraste näst motbjudande och förnedrande arbete — detta faktum har sin orsak icke i pänningen utan i de högst inväcklade villkoren för folkens ekonomiska lif. Den ena människans slafvande under den andra härrör icke från pänningen utan från den omständigheten, att arbetaren icke erhåller fulla afkastningen af sitt arbete. Att han icke erhåller denna fulla afkastning beror på de egenskaper, som känneteckna kapital, ränta och arbetslön såväl som på de inväcklade förhållanden, som råda emellan dessa faktorer och öfverhufvud emellan produktion, fördelning och konsumtion af varor. Utan lärda termer skulle man kunna uttrycka saken ungefär så. Den, som eger pengar, har *dem* i sitt våld, som icke ega några.

Men detta bestrider vetenskapen. Den säger: Vid frambringande af hvarje produkt äro tre faktorer värksamma: jorden, produktionsmedlen och arbetskraften. Därför att nu egaren till arbetskraften icke tillika är egare till de båda andra faktorerna, uppstår detta ytterst inväcklade förhållande, som betingar den ena människans beroende af den andra, den ena människans underkufvande af den andra. Men hvarifrån härstammar denna pänningens makt, som kommer oss alla att häpna genom sin grymhet? Huru kommer det sig, att den ena delen af människorna förmedelst pänningen håller den andra i beroende? Vetenskapen säger, att det kommer af denna fördelning af produktionens faktorer, som utöfvar sitt tryck på arbetaren. Detta svar förekom mig alltid något besynnerligt. Man förfäktar, att dessa tre faktorer

\* Af latinets æquus = lika, och valere = gälla.

hafva sin andel i hvarje produkt, och att följaktligen den framalstrade varan — eller värdet, lösen för densamma, pänningen — billigtvis fördelar sig på alla tre, och visserligen som ränta för innehafvaren af jord, som kapitalvinst för egaren af produktionsmedel och som arbetslön för arbetaren. Är detta verkliga förhållandet? Är det under alla omständigheter riktigt, att dessa faktorer, och blott dessa, hafva sin andel i frambringandet af hvarje produkt?

Under det jag skrifver dessa rader, produceras hö rundt omkring mig. Af hvilka faktorer är denna produkt sammansatt? Jag ser att tre-delningen här icke stämmer; att utom jord, arbetsredskap och arbete äfven andra ting komma i fråga: sol, vatten, den samhällseliga organisationen som skyddar gräset från att afbetas af främmande boskap, slotterkarlens yrkesskicklighet, hans förmåga att medelst språket göra sig förstådd och talrika andra »faktorer», som nationalekonomien på inga villkor vill erkänna som sådana. Solvärme och solljus äro för hvarje slags produktion en långt nödvändigare faktor än själfva jorden. Jag kan mycket väl föreställa mig, att hvar och en isynnerhet i staden tar sig den rättigheten att genom murar och trädplanteringar beröfva en annan solljus, och detta är äfven förhållandet med vattnet och luften. Jag kunde fylla en hel volym med uppräknandet af de mest skiljak-tige faktorer, som alla hafva sin andel i framalstrande af de mångfaldiga produkterna. Hvarför lämnar vetenskapen dem åsido, hvarför talar den alltid blott om dessa tränne faktorer i produktionen?

Väl endast därför, att sällan någon sträfvar efter dessa andra ting: solens strålar, vatten, luft o. s. v., under det att äflan efter jordegendom och kapital är ganska allmän i vårt samhälle.

Vetenskapen håller sig således icke vid den väsentliga kärnan i tingen, utan hon anpassar sina meningar efter för tillfället bestående, växling underkastade förhållanden och talar efter godtfinnande om dessa tränne faktorer, som just ligga nämast till hands, eller som hon önskar hänleda uppmärksamheten på. Arbetaren har ingen del i jorden och produktionsmedlen — om vi blott litet reflektera öfver denna mening, så måste vi erkänna den motsä-gelse, som den innehåller. Begreppet »arbetare» innesluter äfven den jord, den plats, på hvilken han lefver, lika väl som de redskap, han använder vid sitt arbete. En arbetare, som icke lefver på en plats och eger sina nödvän-diga arbetsredskap har aldrig funnits och kan aldrig finnas. Om landtarbetaren icke eger någon jordlapp, någon häst eller lie, om skomakaren icke har nå- gon stuga eller syl, så vill det säga så mycket som, att någon har beröfvat dem alla dessa för dem nödvändiga ting, men icke att det kan gifvas en landtarbetare utan plog eller skomakare utan verktyg. Liksom man endast kan föreställa sig en fiskare utan fiskredskap på torra landet under den förut-sättningen, att någon har fördrifvit honom från hans fiskvatten och beröfyat honom hans redskap, på samma sätt äro landtarbetaren och skomakaren, utan de för deras arbete nödvändiga faktorerna, endast tänkbara under den förut-sättning, att dessa faktorer blifvit dem *med våld undanhållna*.

Väl kan det finnas människor, som jagas från ort till ort, liksom ock sådana, hvilka man fräntagit deras arbetsredskap, och hvilka man tvingar att med främmande verktyg förfärdiga saker, som de icke behöfva, men det vill endast säga, att det gifves fall, där tingens naturliga ordning är störd. Om vetenskapen betraktar alla de ting, som kunna frånröfvas arbetaren af en annan såsom produktionens faktorer, hvarför anser hon då icke slafbaronernas anspråk på slafvarnes pårson för en sådan faktor? Ingen kan framställa an-

språk på eganderätt till solens strålar eller betrakta en medmänniska som sin egendom, åtminstone får han icke betrakta ett sådant på våldet fotat anspråk såsom en naturlig produktionsfaktor. Men likaså litet är anspråket på jorden eller produktionsmedlen att betrakta såsom en naturlig produktionsfaktor. Vetenskapen kan endast konstatera att det gifves dylika anspråk, som värka störande på det naturliga produktionsförhållandet och beröfva arbetaren de naturliga betingelserna för produktionen, men hon får likväl icke betrakta denna om än aldrig så ofta förekommande oordning såsom en grundlag för produktionen. Den nationalekonomi, som icke dess mindre gör detta, liknar den där zoologen, som fått se ett antal grönsiskor med afklippta vingar i burar med vattenholkar och därur drar den slutsatsen att afklippta vingar, burar och vattenholkar äro dessa fåglars tre naturliga existensvilkor. I dessa grönsiskors belägenhet befinner sig arbetarne utan jord och utan produktionsmedel, och det faktum, att de räknas i millioner, berättigar visserligen icke vetenskapen att betrakta denna belägenhet såsom naturlig och ur detta sakernas tillfälliga tillstånd härleda en allmängiltig produktionslag. — Den lefvande verkligheten upphör icke att åter och åter framställa dessa frågor, och tillsist kan äfven vetenskapen icke undgå, att sysselsätta sig med dem. Men då måste hon träda ut ur den trollkrets, där hon för närvarande befinner sig, och där hon så att säga beständigt vrider sig omkring sig själf, *träda ut i det lefvande lifvet och med modig blick se tingen sådana de äro*. Då skola alltigenom nya meningar och åsikter rycka fram, hvilka den nuvarande s. k. vetenskapen med sina systemer och principer kasta öfverända, och förhjälpa det sunda människoförståndets uppfattning till sin fulla rätt. Äfven den frågan, hvad pänningen är, skall då finna sin lösning och det skall framgå, att pänningen icke alltigenom är ett oskyldigt medel för underlättandet af handel och för möjligheten att spara, något som vetenskapen nu framställer den som, utan att den (pänningen) nu är det förnämsta och ypperligaste medel till den ena människans underkufvande genom den andra, med ett ord att den är: *koncetrerat våld*.

## Den socialistiska propagandan.

*Hvad är ändamålet med den socialistiska propagandan?*

Helt visst åsyftar den att klargöra för de arbetande klasserna, att det s. k. samhället sådant det nu existerar är grundat på underklassens utplundring genom öfverklassen, de närandes genom de tärandes, de mångas genom de fås; att så länge som denna privilegierade utplundring pågår skola de, som värkställa allt det nyttiga arbetet, lika oföränderligt beröfvas all den lifvets förfining som antages utgöra skillnaden mellan den civiliserade människan och vilden, medan deras lif är mycket mera mödosamt och mera fattigt på nöjen än de vildaste folkslags. Korteligen, *det första vi måste prägla in hos arbetarna är, att göra dem alltigenom missnöjda med sina ogynsamma ställning*.

Därnäst måste vi klargöra för dem att detta tillstånd af slafveri, denna ogynsamma ställning, som gör dem så olyckliga och bittra, icke är ett nödvändigt förhållande för dem som producera, frambringa landets rikedom, utan att dessa arbetande män och kvinnor kunde likafullt arbeta, lefva och gagna om de arbetade för hvarandra och icke för sina privilegierade herrar.

Vidare ha vi att klargöra för arbetaren, att detta fåtalets privilegium att tvinga flertalet till ett eländigt lif endast är en följd af *privategendoms-*

*institutionen*; att den som förklarar, att han vill afskaffandet af privilegier, menar att han vill afskaffa privategendomsinstitutionen; att den som försvarar privategendomsinstitutionen försvarar privilegier, den oinskränkta olikheten mellan rik och fattig, ett konsekvent elände för alla sannskyldige arbetare och en konsekvent urartning, förfall, hos folk af *alla* klasser. Må man klart fatta att endast två samhälleliga system äro möjliga: *Slafveri* eller — gemensamt egande af produktionsmedlen. Alla som känna till socialismen veta att det förhåller sig så. Gemensamt egande af produktionsmedlen eller afskaffandet af den privata eganderätten är vårt mål, alla verkliga socialisters mål.

(*Commonweal.*)

## Kulturfientligt.

Recensenten har bevistat en första föreställning, han beger sig upp på sin redaktion och skrifver kritik. Fröken A:s utmärkta apparition, hr B:s präktiga mask, hr C:s öfverlägsna spel i en viss scen och hr D:s dito motspel, fröken E:s oförmåga att helt fylla ut sin ingalunda oviktiga biroll, hr F:s oanständiga tilltag att anlägga en mask som stöter på patrull o. s. v., o. s. v.

Alla som någorlunda följa med företeelserna inom den sceniska världen, alla som haft tillfälle under en följd af år att se de sceniska storheterna växa upp, pröfvas, approberas, berömmas, beundras och slutligen lyftas upp öfver all kritik, alla dessa för teatern lifligt inträsserade inträssera sig äfven för recensentens konst, och skulle tidningen en dag komma ut utan teaterrecension, så hade tidningen förplumpat sig. Det skulle ropas, att den icke följt med, och upprepades samma försök en hel vecka, så dömdes den tidningen, såsom kulturfientlig till stegel och hjul eller till underjorden att skaka tass med Herostratos.

Kulturfientlig! Ja, ty då teatern ingår som ett det väsentligaste samtalsämne i såväl societetens som de borgerliga kretsarnes af alla grader konversation, så är teatern och hvad dertill hör *naturligtvis* en vigtig beståndsdel af kulturen.

Fröken A:s charmanta tragediennespel, hr B:s förträffliga replikbehandling, hr C:s tenorstrupe, fröken D:s stiliga kropp, och fröken E:s mulliga ben, allt detta är till och med icke bara kultur, utan *framför allt kultur* och den tidning är en niding, som stryker rubriken teater.

En dag bladar hr Pettersson upp sin kära tidning och finner fröken H. illa åtgången. En knuff åt alla illusioner, som odlats under snart ett fjärdedels sekel. Bekanta ha också känt knuffen, alla ha känt den, ja hon är kanske icke så bra, som hr Pettersson och andra åsnor gått och inbillat sig, och så finner man, att ett par, tre tidningar till säga detsamma till yttermera bekräftelse på »stjärnan» H:s retur. »Stjärnan» H. slocknar småningom, den ena tidningen efter den andra släcker sina rökoffer och recensenterna ha nyanserat opinionen. Men ofta var det hela från början litet groll mellan fröken H. och en recensent, kottieriet kastade sig öfver giftigt, lite försiktigt sin gamla favorit och nyanserade allmänna meningen.

Om icke detta är kultur, så vet jag icke hvad!

Men om bara *en* tidning och en mindre inflytelserik försöker skrifva kritik, obunden af kottieritycken och framför allt, om en sådan har modet att minska teaterafdelningen till måttliga notisdimensioner, eller rent af stryka teatern längre eller kortare tid, då en mängd bagateller eller fjantigheter

skylta på affischerna, då förlorar tidningen sitt anseende, den upphör att värka i »upplysningens och kulturens tjänst», säga »salongerna», som gärna citera pressen, medan pressen i sin ordning är idel välvilja mot »salongerna». »Salongerna» och pressen äro två röster, som icke veta, att de äro ekon af hvarandra. Hvad »salongerna» tycka är kultur, det tycker pressen är kultur och vice versa.

»Salongerna» ge impulser, pressen ger impulser och den senare fortplantar kulturren nedåt, så långt som en någorlunda stadig ekonomi bjuder resonnans för kulturvibrationerna därofvifrån. Där denna förutsättning saknas, där tonar blott det svagaste eko, där kväfves slutligen impulsen — af lefnadsbekymren . . . . .

Nu kommer en pärson, som tror på de eviga rättigheterna från 1789, en demokrat, och föreslår att höja massan till, ja till hvad? Till bourgeois, till teaterhabituéer, till recensionsläsare? Ja visst, ty icke förr än massan blir salongsmässig, förr har den icke den nödvändiga kulturbetingelsen för ett »högre» lif, för större portioner vid lifvets bord.

Men annars gifves en annan art, hr demokrat, af kulturell värksamhet. Gif först de större portionerna och låt oss sedan tala om en kulturell *värkan*, men akta oss för talet om kultur-*betingelser*, som aldrig ge de större portionerna, och som man godt kan vara utan, sålänge de större portionerna saknas.

Hr demokraten vänder på klacken: »Så rätt resonnerat, så kulturfientligt». Ja, det är rätt, det är riktigt, det är kulturfientligt. Fientligt mot demokratfraser, fientligt mot öfverkultur, fientligt mot borgerlig kastratkonst, fientligt mot en åbäknings- och replikkonst, älskad och förstådd af parketten, fientligt mot recensionskonst, bortfuskad i kotterier och anlagd på behärskning af opinionen för de intimaste privatinträssen. Sån't är icke kultur, det är pressvrövel och salongskretinism.

## Under iien.

*Religionshumbugen.* Den som uppfattar religionen såsom ett vackert gammalt bruk: knäpa i hop händerna, gå då och då i officiell eller privat sirapsträtt o. s. v., han eller hon betraktas icke såsom en dåre. Men väl den som tar religionen på fullt allvar.

Då hr Almgren, »kungamördarn», inför de skriftlärde i hofrätten svarar: »Jag har ingen annan konung än Jesus min gud», då rycker lite hvar på axlarna och tycker det är synd om — dåren. Han som tagit religionsförfäarne på fullt allvar, han är en dåre. Han, som tror hvad han som barn fått lära, att Jesus är människornas konung. Han begriper inte, att allt sånt där är sluga lögnar, ingen klok sätter minsta tro till, men som har sin stora *religiösa* betydelse ändå: det gör människorna till sådana satans fän och hycklare.

I lögnpredikanter! Edert skamliga handtvärk har kraft än ett offer, åter skapat en dåre. Men själfva ären I i sanning inga dårar: I ären ena skrymtare, huggormars afföda, utanpå hvitmenade och djäftigt gentila, inuti fulla med de dödas ben och allsköns orenlighet.

*En folktiende.* C. m. i »Fäderneslandet» — densamme som för ett eller par år sedan satt ihop en sådan gemen smutsartikel emot hr Lennstrand, — har *inspirerats* till en ny snarlik uppsats. Det går denna gång ut öfver

oppositionen inom det socialistiska partiet här i Sverge och särskilt öfver denna revys utgifvare, som tituleras en folkfiende. Nåja, *den* titeln, lånad från Ibsen, kan man i vår tid vara stolt öfver, då det politiska lifvet eljes är fullt af sådana karaktärer som intigheten, pajasson Aslaksen, den radikala tidningshumbugen Hovstad, matsnuggaren och spritaren Billing, skojaren och fähunden Peter Borgmästaren, o. s. v.

## På nybygge'.

Ett stycke arbetarlif, skildrat på hvardagsspråk af *Murargrabb*.

(Forts. fr. föreg. n:r.)

Flänget ä i full gång och i konsekvens me de förvända begrepp som behärska oss alla slafvar, gäller de att inte komma en enda sten efter. Ty då vore man strax liksom lite sämre kar. Å riskera få timpänningen nedsatt.

»Å-å-å-pp me-e bru-u-uk h-ä-ä-är! — Rör på kalsongerna, jäntor» skriker murarne så de dänar i knutarna.

»Åhja, skrik så lagom ni», svara flickorna, om n. b. basen inte är i närheten, »en kan väl inte göra mer än arbeta, vet ja».

»Åh hut me er käringar. Slå i bruket å rasonera inte. Åsså opp me mer me samma. De här räcker inte långt.»

Men borta på ett hörn för säj själf står den unga murarn, Karlsson, han som sa till om sandningen i landgångarna. Honom tycker flickorna om. Han »syr» lika flinkt som de andra, men han ä inte brutal det minsta, men får så mycket bruk han behöfver ändå, bara han säger till, att »nu flickor lilla ä de slut i byttan.» Han ä me i fackföreningen å inte riktigt tåld af basen för sin agitation, men si d'ä en så bra arbetare så man vill inte vara af me'n.

»Opp me tegel här-r-r,» skriker nu kort och kraftigt en murare från en skorsten, dit han blifvit skickad. Men tegelbäranne fyller i då: »hur fan ska man komma upp te däj me tegel?» Å först nu märker han i sin ifver, att landgången inte ä riktigt färdig. Tegelbäranne säga till hur di vill ha'n, så di inte onödigtvis ska behöfva krypa i femti-älfva krumbukter mellan takstolarna med bördorna, å sen kommer di villigt.

Si tegelbäranne ä ett släkte för säj, ha ja så när sagt. Hvar di får sin styrka ifrån vete tusan, men dan i ända knogar di fem våningar opp med bördor på ryggen, som aldrig understiga två centner. Å lika glada ä di för de. Bara ingen murare skriker på tegel utan att först ha gjort ände på »knoten», ty då knotar di, å om muraren ä riktigt oppkäftig, kan han allt få säj en »kimboblängare», om de kniper — ehuru de förekommer sällan. Tegelbäranne krusa vanligtvis ingen, å torde vara — hvad man än i öfrigt kan säga om dem — de byggnadsarbetare, som ha den största själfkänslan å inge den mästa respekten hos arbetsgifvarne. De går inte gärna an att skoja en tegelbärare på aflöningen: då vet allt »schatten» hvad klockan ä slagen.

Di »nubbar» friskt, d'ä deras svaga sida, men inte får en undra på de; tegeldammet rifver sönder lungorna på dom. — — —

Timmermännen ä jämt sysselsatta med sista återstoden af bjälklaget, med att resa de sista »stickstolarna», å afväxla takstolarna för skorstenarna m. m. Öfverallt ä de lif å rörelse. Får man tid, häjdar man säj kanske ett parminuter å blåser i nyporna eller tar man säj en åkarbrasa, såvida basen inte kommer å skriker: »har ni inte materialier å göra me? Eller hvarför arbetar ni inte? Värma säj får man göra hemma hos kärringen».

Å flickorna knogar å bär på sina trådrullar — för 14 öre i timman — så ryggen kan gå ur le på di stackrarna. Di bär i fyra lag: de första går från laven å en trappa upp, den andra å den tredje hvar sina två trappor upp, å den fjärde går omkring å tömmer — ett djäfla göra att förstöra händerna. Å att ta emot allt ovett sen! Därför tura flickorna om också me de.

En å annan gång ve ombytena kan di komma åt att räta på ryggen eller säga hvarann några ord, men d'ä inte ofta.

Nu har just bruket taji slut i laven (det ska nog åkarn från fabriken få skällning för, minsann!) å flickorna stå där nere å språka ett par minuter.

Agnes, hon som nyss varit sömmerska, har blifvit skinnflådd på axlarna åf oket, å en åf kamraterna håller just på att lägga på några lappar, som kunde mildra okets invärkan. I en grupp vid laven har flertalet flickor slagit säj ner på en kant för å pusta.

»Härre Jäsus», öppnar en språklådan, »hva en få slita för sina styfrar å ändå räcker de knapt te salt te gröten, så en får svälta ibland så ögonen kan ramla ur skalln på en.»

»Ja, säger väl de. Å då ska andra ha de så di inte vet hvar di ska göra åf sina rikedomar.»

»Ja, de gick väl an me de, om man inte vart så illa bemött,» infaller en tredje. »Man ä ju hållen sämre än en hund. Svär å skäller gör di bå' den ena å den andra å d'ä aldri te lags hur en bjur te. Nyss kallte han, basen, oss för markattor, som inte ville göra nå't. Hvem tjyfvingen behöfver heta markatta för en sån där en. En har väl sitt likre folk än en skiten murarbas.»

»Ja, men de var väl inte de värsta. Har ni hört», frågar gamla Anna-Stina som varit me länge, »hur den där murarn gjorde i fjol våras där borta på söder, borta ve Kocksgatan. Han fick tycke för en flicka sir ni, åsså gaf han säj tusingen på, att han skulle åt na. Å så passa han på, sir ni, en gång och tappa slefven ner i källarn, å ba na gå efter'n. Å hon gick förstås, å han strax efter, å innan hon visste orde åf va han ner i källarn, å där måtte de ha gått hett till. Hon har själf talt om et för mäj sen, att han prompt skulle åt na, å när hon ville te å skrika knöt han bara näfven å sa: »håll bara käft, säger ja,» sa han, å så min själ — om hon ville eller inte — kasta han omkull'na å gick åt na så hon har men åf et än i da. Sir ni, han hade en »burbon» som han inte sökt läkare för, aset å den smitta han henne me, å inte visste hon hva de där va, utan där gick hon å hala tills nån som haft likadant sa na hva de va. Å sen fick hon ligga på sjukhuset i nio månader, å så när hon slapp ut stog de en byling utanför å hampa henne. Å hora *vart* hon naturligtvis; di ville ju så ha't . . . : Tvi tusan, såna karar i alla fall» . . .

»Hva fan håller ni för slammerkonsär» — det är basens röst — »vill ni inte arbeta så dra åt hållvete me er, era förbannade luder», skriker han på långt afstånd.

»Åh gapa lagom! Vi behöfver inte vara några luder för er åtminstone. Å förresten kan man väl inte bära när de inte ä någe bruk i laven.»

»Di kommer ju där, vett ja.» (Brukskärrorna skymta fram i backen.)

»Kommer ja. Di ä väl inte här för de, inte.»

»Ja, rasonera inte nu, för de duger djäfflar anamma inte.»

— — — — —

Ja, så där ungefär går det hela dan, med få afbrott.

När man börjar så »sent» som  $\frac{1}{2}$  8 f. m. blir de ingen frukostrast, utan de arbetas i ett kör till kl. 12. Då ä de en half timmes middag. Oftast tio minuters väg te mathålet, på tio minuter slaffsar man i säj lite mat — såvida man inte föredrar att skrota i säj lite torrscaffning — så rusar man iväg igen, ofta med ett halfätet bröd i näfven och så tio minuters väg tillbaka. Strax går pipan igen, man börjar åter arbeta, spyr opp halfva middagsmaten, när man börjar stå framstupa . . . å så knoga å frysa i fyra, fem timmar; ner me sylarne, hem »å räkna mor å barnen» eller se på hur di svälter *trots* hans arbete, gå å slöa å dåsa ett par timmar, få i säj lite kvällsmat å så ikull, å krypa till gumman — den som har någon — å kanhända, om krafterna räcker till, hänge säj en liten, ljuf stund åt »den fattiges enda njutning», så somna . . . med oroliga drömmar om rämlande ställningar, hutlösa basar, pänninglösa byggmästarkrakar, skrikande å svältande barnungar å all annan illustration till »fattigdomens ljufva lott.»

\* \* \*

Å i morgon bitti ska han opp igen, med värkande hufvud å orediga tankar, ut i trampkvarnen.

Uff, ett sånt lif!

## Fria ord.

### Väld.

Skall väld behöfva tillgripas eller icke? Det är en fråga, som man ovillkorligen gör sig vid tanken på den sociala revolutionen, socialisterna förbereda för att störta klassamhället. I samhallets och klassamhällets inträse vore det naturligtvis bäst att slippa använda väld; men som detta icke gärna är tänkbart förr än flertalet af mänskligheten, äfven öfverklassen, är genomandad af de socialistiska idéerna, och därtill torde ännu vara ganska långt, bör arbetsklassen vara beredd på att som yttersta medel tillgripa väld. Väldet åstadkommer visserligen sorg och elände, men medan man inväntar den tid då väldet ej behöfver tillgripas, ökas det redan nu existerande eländet i alltjämt stigande proportion till dess missnöjet slutligen blir så stort, att massan blir omöjlig att hålla tillbaka; den reser sig upp mot förtryckarne och hvilka medel använder den då? Den har då intet annat medel än väldet. Men öfverklassen har i sin hand äfven väld, organiserat, väl ordnat väld, hvarmed den på ett förfärande blodsutgjutande sätt möter massan. Det blir således *väld mot väld*, å ena sidan *det väl planlagda väldet* och å den andra *det planlösa, oordnade väldet*. Man kan lätt tänka sig på hvilken sida de största chancerna ligga. Massan bör därför göra sig förtrogen med tanken att väld måhända kan komma att tillgripas och äfven i detta hänseende organisera sig, samt *noga taga i öfvervägande på hvad sätt det skall användas*, så att det användes rätt, för att vid tillfälle kunna med kraft möta öfverklassen. Bildandet af föreningar, i hvilka man öfvade sig i vapnens bruk, skulle enligt min tanke vara ett ypperligt sätt att gå tillväga för att sätta skräck i de maktegande; samt att hvar och en hade sitt eget vapen hemma hos sig, så att vi, då revolutionens stormvind brusar fram öfver landet, äro rustade med bättre vapen än — Axel Danielssons åsnakindbågar.

K.

## Hur han vart förbrytare.

Berättelse af *Ernst Klaar*.

(Fri öfversättning.)

(Forts. och slut.)

Då han kom till kvarnen, kände han liksom samvetsförebärslser; men där låg ju — utanför — en ganska ordentlig knubb. Den hade legat där länge, för den var alldeles öfversnöad.

Så segrade nöden, och Buchholtz drog kubben med sig hem.

Hur träfligt sprakade icke brasan sedan på aftonen, hur behagligt varmt vart det inte i den trånga kammaren! Till sin gumma hade Buchholz sagt, att han hittat stocken, som de nu använde till bränsle, och hon trodde honom naturligtvis.

Men snart var det lilla förrådet slut och kylan kändes mera bittert kall än någonsin. Nästan omedvetet vandrade Buchholz åter till kvarnen. Men denna gång påträffade han ingenting utanför, på vägen. Men inne på gården, invid trädgårdsmuren, låg en hel hög knubbar och brädlappar. Om han smög försigtigt till muren, kunde han nå åt att ta en.

Han gjorde så — denna gång var det till hans fördärf. En hund gaf skall, arbetarne kommo utspringande och tog fast tjuften.

Han fördes in till mjölnarn. Denne vart förvånad samt vred tillika, då han igenkände gärningsmannen. Det var ju samme stackare, som på ett så fräckt sätt begärt arbete hos honom! Nå, nu skulle han få betalt.

Hans första tanke var, att riktigt grundligt låta genomprygla tjuften; men om väfvaren skulle lida skada därvid, så kunde han själf, den rika mjölnaren, komma på de anklagades bänk. För resten hade ett sådant tillvägagångssätt varit okristligt.

Hvarför skulle han behöfva utsätta sig för sådana tråkigheter? Hvar till tjänade då »rättvisan», hos hvilken man borde anmäla saken och låta den sedan ombesörja det hela. Staten måste ju skydda sina borgares egendom.

Denna idé var afgjort den förnuftigaste. Det var korrekt handlat och ingen människa kunde göra honom några förebräelser.

Han ville inspärra honom i lidret, men den usla varelsen kunde kanske tända eld på lidret, — han kunde frysa ihjäl därinne, och det ville mjölnarn inte.

Han visste ju hvem han var och då var det det enklaste, om han lät honom gå. Han kunde ändå inte komma undan.

»Vi träffas åter», sade han. »Gå nu hem, din bof!»

I den kalla vinterluften kom Buchholz åter till full besinning. Han lutade sig mot ett träd; allt gick rundt för honom. Han måste först samla sina tankar. Det var ett förfärligt uppvaknande. Som en drucken ragglade han hemåt.

Då han följande morgon skulle stiga opp, kände han som låge bly i lederna och han förmådde icke resa sig.

\* \* \*

Men mjölnarn lät spänna för släden, sväpte in sig i sin varma pels och for med den mäst tillfredställda min i världen till staden.

Släden höll utanför häradshöfdingens hus. Mjölnarn steg ur, och in i huset. En vacker tjänsteflicka öppnade för honom.

Hr häradshöfdingen gjorde en ilsken grimas — det var icke hans mottagningstid — men han kunde ju inte visa honom bort, då han hörde till en af traktens mäst ansedda pärsoner.

Han hörde med vanlig likgiltig embetsmannamin på mjölnarens berättelse, — det var ett helt vanligt fall, som icke hade något större inträse för honom; men det var hans plikt att ta nödiga mått och steg, och han skulle nog veta att uppfylla sin plikt. \*

Mjölaren inbjöd honom att på ett hotell dricka en flaska vin tillsammans, men hr häradshöfdingen afböjde förslaget.

\* \* \*

Par dagar därefter inträdde en gendarm i väfvarens koja för att afföra honom till häktet. Då Buchholtz' hustru fick kunskap om saken, föll hon i vanmakt, afbruten af häftiga krampfall; medan mannen blek och darrande gjorde sig i ordning. Det var för Buchholz ett förskräckligt afsked, då han lämnade sin familj i ett sådant tillstånd.

Domaren hade ett lätt arbete med honom. Den häktade besvarade alla frågor, som ställdes till honom och gick snart sagt in på allt, som lades honom till last. Förhöret var kort, den anklagade erkände ju. På vittnenas bänk satt mjölnarn för att få höra domarens tal samt domen.

Domaren påpekade, att den anklagade måste betraktas som ett synnerligt farligt subjekt, emedan han, under förevändning af att han ville söka arbete hos mjölaren, inträngt i dennes våning och våldfört sig å honom. Mjölaren hade parerat slaget och den anklagade hade nu af hämd stulit hos mjölnarn, till och med upprepade gånger. Det var påfallande att han just stulit hos mjölnarn, som han hade agg till. Häraf framginge oförtydligt, att hämd var förbrytelsens innersta orsak . . . Domen lydde på sex månaders fängelse. — —

Då fängelsedörren åter öppnades för honom och han uttjänat sitt straff, var det sommar. Med slö likgiltighet trädde han ut i friheten; han tog sitt knyte under armen och lät de slantar, han erhöll för sitt arbete å fängelset, glida ned i byxfickan, så vandrade han utan mål genom stadens gator.

Hvar han visade sig, stannade folk och stirrade efter honom; till sist gick det opp för honom, att hans utseende liknade en så'n som han också verkligen var — en, som just lämnat tukthuset.

Denna upptäckt berörde honom pinsamt, och han skyndade på för att komma utom staden, där man betraktade honom så påträngande nyfiket.

Han stälde sina steg till hemmet. Hvarför? det visste han inte; en dyster aning sade honom att han inte hade något mer där att göra.

Det skymde på, då han anlände dit. Han fann dörren till sin stuga stängd och vände sig därför till värdshuset. Där fick han veta hvad som hänt under de månader han varit hemifrån.

Hans hustru hade ej kunnat öfverleva förskräckelsen. Hon hade dött strax efter hans häktande. Hans gosse var intagen på fattighuset, och hans stuga hade handlanden lagt beslag på. Han sade ingenting, då han hörde detta; blott tackade och betalade. Så lämnade han värdshuset.

Hans steg riktade sig nödvändigt tillbaka till hans forna hydda. Han gick omkring den, snokade kring alla sidor, mycket riktigt — där såg han trots mörkret beslagtagningssigillet. En onämnbär känsla trängde sig in på honom, en bottenlös afgrund öppnade sig för honom. Allt — allt förlorat!

Ett skadeglådtt leende drog öfver hans läppar. Ja — det ville han göra! Om stugan inte längre var hans egendom, så skulle ingen ha den. På hans gosse kunde man väl inte hämnas, och för honom själf var allting likgiltigt.

På fältet intill lågo en del sädeskärfvar. Han släpade några fram till kojan, reste dem upp mot väggen och tände på dem.

Hej! hvad det flammade opp, hur hastigt de brunno de gamla torra

stockarna! Han satte sig på en sten ett stycke ifrån och betraktade med innerligt behag det gräsliga skådespelet.

Dock, länge varade icke denna glädje. Det förskräckta byfolket, som kommo för att rädda, funno honom snart. Och slagen i bojor fördes han samma natt på väg till staden. Samma dag, som den olyckliga fått friheten, såg honom åter bakom järngallret.

Förbrytaren lämnade denna gång icke mera fängelset, åtminstone icke lefvande. Efter några veckor hade fängelseluften och själsmärtor fullbordat det förstörelsevärk som nöden påbörjat.

## Dragnaglar.

»Respekteras egendomsrätten i det bestående samhället? Hvari består egendomsrätten principiellt? I den obegränsade rätten öfver vårt eget arbetes utbyte! Men de härskande kapitalisterna kränka ju för beständigt denna egendomsprincip. I slafveriet härskade några få öfver arbetarens person; i vårt samhälle härskade jord- och kapitalegarne öfver arbetarnes arbete; i båda fallen mister arbetaren hvad han frambragt eller åtminstone största delen däraf».

*Rodbertus.*

## Tillkännagifvande.

»Under röd flagg» är hädanefter ämnad att utkomma i tvångsfria häften (omkring hvar 14 dag), hvadan prenumeration hädanefter är plämplig.

Prenumeranter (i Stockholm) för längre tid än den som gått erhålla naturligtvis sitt tillgodohafvande.

Prenumeranter i landsorten må å det postkontor, där de prenumererat, afhämta det återstående af den inbetalda prenumerationsavgiften. De, som sedermera vilja fortsätta med denna revy, torde hafva godheten därom insända anmälan till exp. af "Under röd flagg", Drottninggatan 95 C, Stockholm.

## Aflämnade böcker.

*Gudsbegreppet sådant det är och sådant det borde vara.* Det föredrag af *Henry V. Berghell* för hvars »hädelse» förf. undergått 3 månaders fängelse-»straff» och därefter blifvit landsförvisad. Jämte förord och efterskrift af förf. Pris: 25 öre.

Rekv. hos hr C. A. Magnusson, Humlegårdsgatan 5, Stockholm.

*Är riksdagen en tidsenlig institution.* af *A. W. Mentzer.*

Klubben H. S. P:s småskrifter I. 64 sid. 30 öre. (Rekv. hos förf., Majorsgatan 9 A. Stockholm.)

## Breflåda.

*Till många spörjande.* Hvarföre så många epiteter användas, än splittrare än konfusionsråd, än narr och dåre än kammarfilosof, än tosing än polisspion o. s. v., hvarföre? Ni vet väl att rättorna pipa som djäfligast när man jagar dem in i hålen.

*Utg.*